

Pradžia > ... > Jūsų Teisės > Nepilnamečių Teisės Teismo Procesuose > Germany

# Nepilnamečių teisės teismo procesuose

Turinį pateikė

Vokietija

Vokietija



Vokietijoje su nepilnamečiais susijusioms ir teisme iškeltoms teisinėms byloms taikomos specialios taisyklės ir procedūros. Jomis siekiama apginti atitinkamų jaunuolių teises ir interesus. Nepilnamečiai yra vaikai ir jaunimas iki 18 metų.

## 1. Nepilnamečių veiksnumas

Iš esmės vaikai į civilines bylas gali būti įtraukti nuo gimimo kaip ieškovai arba atsakovai. Civilinė byla yra teisme iškelta byla dėl privačių teisių, pvz., su nuomos sutartimi susijusių teisių, užtikrinimo.

Tačiau apskritai galimybė veikti teisme įgyjama tik sulaukus 18 metų. Tai reiškia, kad savarankiškai veikti byloje (pavyzdžiui, pareikšti ieškinį arba pateikti reikalavimą) galima tik nuo šio momento. Iki nepilnamečiams sukaks 18 metų jų teisiniai atstovai (paprastai jų tėvai) šiuos procesinius veiksmus privalo atlikti jų vardu.

Tačiau taikomos tam tikros išimtys:

- kilus ginčams dėl nepilnamečių darbo santykių nepilnametis gali būti laikomas galinčiu veikti teisme nuo 7 metų.
- Šeimos bylų teismuose nagrinėjant bylas, susijusias, pavyzdžiui, su išlaikymo reikalavimais ar teisių matytis su vaiku, nepilnamečiai laikomi galinčiais veikti nuo 14 metų. Tai reiškia, kad nuo keturioliktojo gimtadienio jie gali patys naudotis savo procesinėmis teisėmis. Tada jie patys gali, pavyzdžiui, prašyti pradėti bylą ir gauti su byla susijusius rašytinius pareiškimus, taip pat jie turi teisę susipažinti su dokumentais.

## 2. Pritaikytos procedūrinės taisyklės byloms, kuriose dalyvauja nepilnamečiai

### 2.1. Civilinės bylos

Jeigu vaikas į civilinę bylą įtraukiamas kaip ieškovas ar atsakovas, vietoje vaiko apklausiamas teisinis atstovas, paprastai vaiko tėvai. Tačiau jeigu nepilnametis ieškovas ar atsakovas jau yra sulaukęs 16 metų, teismas gali savo nuožiūra nuspręsti apklausti ir patį nepilnametį.

### 2.2. Bylos šeimos bylų teismuose

Nagrinėjant bylas šeimos bylų teismuose, ypač susijusias, pavyzdžiui, su globa ir galimybės matytis su vaiku, taikomos specialios taisyklės, parengtos atsižvelgiant į nepilnamečių dalyvavimą ar įtraukimą. Visų pirma, tai yra teismo pareiga išklausti vaiką asmeniškai, nepriklausomai nuo jo amžiaus, ir pačiam apie jį susidaryti įspūdį. Šis klausymas paprastai vyksta nedalyvaujant vaiko teisiniams atstovams. Be to, teismui dažnai tenka išklausti vaikų gerovės tarnybą (vok. *Jugendamt*) ir asmeniškai tėvus. Jei to reikia atsižvelgiant į vaiko interesus, teismas turi paskirti tinkamą vaiko globėją *ad litem*. Šis asmuo šnekamojoje kalboje dar vadinamas „vaiko advokatu“ (vok. *Anwalt des Kindes*) ir turi atstovauti vaiko interesams byloje.

## 2.3. Baudžiamosios bylos

### 2.3.1. Nepilnamečiai atsakovai

Atsakovais baudžiamojoje byloje nepilnamečiai gali būti tik tuo atveju, jei nusikaltimo padarymo metu jiems buvo ne mažiau kaip 14 metų. Atsakovams, kurie nusikalstamos veikos metu buvo vyresni nei 14 metų, bet dar nesulaukė 18 metų, taikoma speciali nepilnamečių baudžiamoji teisė (vok. *Jugendstrafrecht*). Jauniems pilnamečiams, kurie nusikalstamos veikos metu buvo vyresni nei 18 metų, bet dar nesulaukė 21 metų, gali būti taikoma nepilnamečių baudžiamoji teisė atsižvelgiant į asmens brandos lygį ar nusikalstamos veikos pobūdį. Nepilnamečių baudžiamojoje teisėje numatyta ne tik daugiau priemonių ir galimų bausmių nei suaugusiųjų baudžiamojoje teisėje, bet ir specialios nuostatos dėl teismo proceso eigos. Nepilnamečių baudžiamosios teisės nuostatomis siekiama atsižvelgti į jaunųjų atsakovų brandos lygį. Prieš nepilnamečius iškeltų baudžiamųjų bylų nagrinėjimas priklauso specialių nepilnamečių teismų (vok. *Jugendgerichte*) kompetencijai. Iš esmės teismo procese dalyvauja ir nepilnamečių teisinės paramos agentūra (vok. *Jugendgerichtshilfe*), municipalinės vaikų ir jaunimo gerovės agentūros (vok. *Kinder- und Jugendhilfe*) socialinė tarnyba. Nepilnamečių teismų posėdžiai nėra vieši. Papildomos informacijos apie nepilnamečių atsakovų teises galima rasti [čia](#).

### 2.3.2. Nepilnamečiai kaip aukos ir liudytojai

Baudžiamosiose bylose yra nustatytos specialios vaikų ir jaunimo iki 18 metų, tapusių nusikalstamos veikos liudytojais ar aukomis, apsaugos taisyklės. Šiomis taisyklėmis siekiama apsaugoti asmenį, kad jis nepatirtų dar didesnės traumos. Pavyzdžiui, teismo posėdžiai, apklausos ir kitos su nepilnamečiu auka susijusios tyrimo priemonės turėtų būti atliekamos ypač operatyviai. Teismo posėdžio metu liudytojus iki 18 metų gali apklausti tik teisėjas. Visos kitos byloje dalyvaujančios šalys, turinčios teisę užduoti klausimus, turi užduoti klausimus per teisėją. Siekiant išvengti pakartotinių apklausų turėtų būti naudojama galimybė daryti jaunesnių nei 18 metų liudytojų apklausų vaizdo ir garso įrašus. Daugumoje bylų nepilnamečių aukos liudijimo tyrimą atliekančiam teisėjui vaizdo įrašai gali pakeisti liudijimą teismo posėdžio metu. Asmenys iki 18 metų, tapę seksualinių nusikaltimų ar tam tikrų smurtinių nusikaltimų aukomis, turi teisę prašyti teismo proceso metu skirti psichosocialinę paramą. Ši intensyvi parama apima kvalifikuotas konsultacijas ir informacijos teikimą, taip pat paramą vykstant baudžiamajam procesui ir atitinkamam asmeniui yra nemokama. Jei yra nuogastavimų, kad kaltinamojo dalyvavimas gali turėti itin žalingą poveikį nepilnamečio liudytojo gerovei, teismas gali nurodyti kaltinamajam palikti teismo salę, kol liudytojas apklausiamas. Jeigu yra nepilnamečių liudytojų, atitinkamo asmens prašymu posėdis turi būti neviešas. Tam tikrais atvejais nepilnamečių auka taip pat gali prisijungti prie ieškinio kaip viena iš bendrų ieškovų ir jai bus nemokamai paskirtas advokatas.

### 2.3.3. Vaikams skirta informacija apie baudžiamąsias bylas

Federalinė teisingumo ministerija (vok. *Bundesministerium der Justiz*) siūlo daug vaikams pritaikytų informacinių brošiūrų, pvz., „*Du bist nicht allein*“ („Tu ne vienas“), kuri skirta ikimokyklinio ir jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikams, ir „*Ich habe Rechte*“ („Aš turiu teises“), kuri skirta jaunimui. Šiuose leidiniuose pateikiama informacija apie baudžiamąsias bylas atitinkamam amžiui deramu būdu. Daugiau informacijos apie baudžiamąsias bylas pateikiama Federalinės teisingumo ministerijos svetainėje ir <http://www.hilfe-info.de/>. Papildomos informacijos apie nepilnamečių nusikaltimų aukų teises galima rasti [čia](#).

## 3. Priemonės byloms, į kurias įtraukti nepilnamečiai, pagreitinti

### 3.1. Bylos šeimos bylų teismuose

Pirmenybė teikiama byloms, susijusioms su vaiko gyvenamąja vieta, galimybe matytis su vaiku arba jo perdavimu, taip pat byloms, susijusioms su rizika vaiko gerovei. Be to, tokios bylos nagrinėjamos sparčiau. Posėdis, kurio metu teismas aptaria klausimą su atitinkamais asmenimis, turėtų būti surengtas per mėnesį. Teismas turėtų siekti tėvų susitarimo. Šiuo tikslu jis taip pat gali nurodyti tėvams, pavyzdžiui, dalyvauti konsultacijose, kurias teikia jaunimo ir gerovės agentūros konsultavimo tarnybos, arba informaciniame susitikime tarpininkavimo tema. Jeigu byla yra susijusi su galimybe matytis su vaiku, teismas šiam laikotarpiui turėtų nustatyti laikinus susitarimus dėl matymosi su vaiku.

## 3.2. Baudžiamosios bylos

Vokietijoje galioja specialūs teisės aktai, kuriais reglamentuojamas jauniems žmonėms skirtų bausmių vykdymo užtikrinimas. Svarbiausias nepilnamečių baudžiamosios teisės tikslas – rehabilitacija – yra esminis kriterijus ir įgyvendinant paskirtas bausmes. Tam reikia atsižvelgti į specifinius jaunųjų pažeidėjų poreikius ir brandos lygį. Pagal nepilnamečių baudžiamąją teisę nepilnamečių teismai gali taikyti įvairias bausmes, įskaitant įspėjimus, nurodymus, kaip nusikaltėlis gali tvarkyti savo gyvenimą, ar nurodymus dalyvauti socialinio mokymo kursuose, įsakymus atlikti darbą ar atlikti mokėjimus žalai atlyginti, (trumpalaikį) sulaikymą ir – kraštutiniu atveju – nepilnamečių laisvės atėmimo bausmes. Nepilnamečiai laisvės atėmimo bausmes atlieka specialiose jaunųjų pažeidėjų įstaigose, kurių paskirtis – užtikrinti pagal amžių deramą paramą ir švietimą.

## 4. Plataus pobūdžio aspektai

### 4.1. Poveikis nepilnamečiams atsakovams

Siekiant pagrindinio nepilnamečių baudžiamosios teisės tikslo – užkirsti kelią atsakovui pakartotinai nusižengti – ypač svarbu, kad nepilnamečių baudžiamosiose bylose įvairios profesinės agentūros bendradarbiautų koordinuotai. Dėl tokio koordinavimo jaunimo gerovės priemonės ir teismų reagavimas gali būti tikslingai pritaikyti individualiai atsakovo situacijai. Pavyzdžiui, nepilnamečių teisinės paramos agentūra dar prokuratūros atliekamo tyrimo metu pateikia ataskaitą dėl atsakovo asmenybės ir gyvenimo aplinkybių. Remiantis šia informacija ankstyvame etape įvertinama, kaip geriausiai reaguoti į nusikalstamą veiką. Praktikoje sukurti įvairūs jaunimo gerovės agentūrų, policijos ir prokuratūros bendradarbiavimo modeliai, kurie gali padėti optimizuoti ir paspartinti nustatytas procedūras.

### 4.2. Pasaulio vaikystės fondo vaikystės namai

Pasaulio vaikystės fondo [Vaikystės namai](#) yra specialiai pritaikyti fizinio ar seksualinio smurto aukomis tapusių vaikų ir jaunimo poreikiams. Šios įstaigos yra vaikams pritaikyti tarpdisciplininiai kontaktiniai centrai, skirti nepilnamečiams fizinio ir seksualinio smurto aukoms. Užtikrinant glaudų gydytojų, psichologų, vaikų ir jaunimo gerovės agentūrų, policijos ir teismų bendradarbiavimą po vienu stogu, siekiama užkirsti kelią pakartotinėms nepilnamečių aukų apklausoms ar tyrimams. Pirmieji Vaikystės namai Vokietijoje atidaryti 2018 m. Leipcige, kiti yra įsikūrę Berlyne, Diuseldorfe, Heideberge, Ortenau, Miunchene, Flensburge, Šverine ir Hamburge.

## 5. Specialistų mokymas

### 5.1. Advokatai

Vokietija advokatams siūlo platų mokymo kursų spektrą, kuris apima ir nepilnamečių teises teismo procesuose. Visų pirma informacija apie šias teises perduodama per specialius privalomus kursus advokatams, dirbantiems šeimos teisės, baudžiamosios teisės ir kelių eismo teisės srityse.

### 5.2. Teisėjai ir prokurorai

Vokietijos teismų akademija (vok. *Deutsche Richterakademie*) siūlo daugybę mokymo kursų nepilnamečių teisių teismo procesuose tema. Šie kursai skirti ir jauniems, naujiems dalyviams, ir patyrusiems specialistams. Dalyviai įgyja specialių žinių ir išklauso psichologinių įgūdžių ugdymo mokymus.

Kursai apima tokias temas kaip vaikų ir jaunimo klausymas ir apklausa, vaikų išnaudojimas ir nepilnamečių baudžiamoji teisė. Siekiama geriau informuoti teisėjus apie vaikų ir jaunimo padėtį ir poreikius bei suteikti praktinių įgūdžių spręsti jiems aktualius klausimus ir su jais bendrauti. Dalyvavimas šiuose mokymuose yra savanoriškas.

Šeimos bylos nagrinėjamos šeimos bylų teismuose. Tokiose bylose šeimos bylų teisėjai atlieka ypač atsakingą vaidmenį. Įstatyme nustatyti konkretūs reikalavimai, susiję su jų kvalifikacija. Tokie teisėjai turėtų turėti ne tik atitinkamų teisinių, bet ir praktinių žinių, susijusių su psichologija, visų pirma vaikų raidos psichologija, arba bendravimu su vaikais, arba nedelsdami įgyti šių įgūdžių.

Teisėjai ir prokurorai, dirbantys nepilnamečių teismuose baudžiamosios teisės srityje, turėtų turėti auklėjimo

įgūdžių ir specialių kvalifikacijų.

## 6. Vaiko interesai

Tėvų ir vaikų byloms, pavyzdžiui, susijusioms su globa ir galimybe matytis su vaiku, būdingas *ex officio* tyrimo (vok. *Amtsermittlungsprinzip*) principas, jomis siekiama apsaugoti vaiko interesus. Vaiko interesų gynimo principas Civiliniame kodekse (vok. *Bürgerliches Gesetzbuch*) numatytas kaip vienas pagrindinių – jį turi būti atsižvelgiama priimant sprendimus tėvų ir vaikų bylose. Tai svarbus principas visoms nuostatomis tėvų atsakomybės srityje.

Tam tikriems sprendimams priimti skirtos atskiros taisyklės, kuriose išsamiau nurodyta, kaip turėtų būti atsižvelgiama į vaiko interesus. Tai gali reikšti, kad sprendimas:

- turi geriausiai atitikti vaiko interesus (pvz., jei vaiko priežiūra perduodama tik vienam iš tėvų),
- turi tenkinti vaiko interesus (pvz., jei susitinkama su kitais nei tėvai asmenimis, prie kurių vaikas yra prisirišęs),
- negali prieštarauti vaiko interesams (pvz., jei vaiko priežiūra skiriama abiem tėvams) arba negali pakenkti vaiko interesams (pvz., jei vaiko priežiūra nutraukiama).

*Ex officio* tyrimo principas reiškia, kad teismas privalo savo iniciatyva nustatyti visus faktus, kurie yra svarbūs sprendimui priimti. Todėl teismas aktyviai įsipareigoja užtikrinti, kad bylos nagrinėjimo metu būtų atsižvelgta į visus svarbius faktus ir aplinkybes, kad būtų galima priimti geriausią vaiko interesus atitinkantį sprendimą. Todėl pagrindinė šeimos bylų teismų užduotis tokiose bylose yra priimti sprendimą atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį, kad būtų galima kuo geriau atsižvelgti į vaiko interesus.

## 7. Su nepilnamečiais susijusių sprendimų vykdymo užtikrinimas

### 7.1. Nuosprendžių civilinėse bylose vykdymo užtikrinimas

Iš esmės galima užtikrinti nepilnamečiui skirtą teismo sprendimo vykdymą. Jei nepilnametis turi turto, pavyzdžiui, dėl paveldėjimo, ir šis turtas gali būti panaudotas skoloms apmokėti, iš šio turto gali būti vykdomas išieškojimas. Imdamasis tokių priemonių antstolis negali tiesiogiai kreiptis į nepilnametį, kuris negali veikti teisme, o gali kreiptis tik į nepilnamečio teisinį atstovą.

### 7.2. Baudžiamosios bylos

Vokietijoje galioja specialūs teisės aktai, kuriais reglamentuojamas jauniems žmonėms skirtų bausmių vykdymo užtikrinimas. Nepilnamečių baudžiamojoje teisėje siekiama rehabilitacijos ir atsižvelgiama į specifinius jaunųjų pažeidėjų poreikius ir brandos lygį. Jaunieji pažeidėjai atlieka bausmę specialiose jaunųjų pažeidėjų įstaigose, kurių paskirtis – užtikrinti pagal amžių deramą paramą ir švietimą. Bausmės paprastai būna švelnesnės nei suaugusiesiems, jomis turėtų būti siekiama reintegruoti jaunuosius pažeidėjus į visuomenę. Pagal nepilnamečių baudžiamąją teisę teisėjai gali taikyti įvairias bausmes, įskaitant įspėjimus, nurodymus, viešuosius darbus, (trumpalaikį) sulaikymą ir nepilnamečių laisvės atėmimo bausmes.

## 8. Teismo sprendimų ginčijimas

### 8.1. Bylos šeimos bylų teismuose

Šeimos bylose nepilnamečiai, kurie negali veikti teisme, gali naudotis atitinkamomis teisių gynimo priemonėmis per savo teisinį atstovą. Galimos teisinės priemonės leidžia atitinkamam asmeniui apskųsti teismo sprendimą. Vaikai nuo 14 metų taip pat turi teisę pateikti apeliacinius skundus visais su jais susijusiais klausimais. Jei vaikui paskirtas globėjas *ad litem*, jo užduotis – aptarti teismo sprendimą su vaiku ir apsvastyti, ar reikėtų paduoti apeliacinį skundą siekiant apginti vaiko interesus.

### 8.2. Baudžiamosios bylos

Nepilnamečiai atsakovai turi plačias teises prašyti peržiūrėti priemones ir sprendimus, priimtus bet kuriuo nepilnamečių baudžiamojo proceso metu, jei mano, kad jų teisės buvo pažeistos. Tai apima ir specialių

apeliacinių skundų dėl nuosprendžių teikimą. Tokius skundus gali teikti ir nepilnamečio tėvai arba teisiniai atstovai. Papildomos informacijos apie nepilnamečių atsakovų teises galima rasti [čia](#).

## 9. Įvaikinimas

Su įvaikinimu susijusius sprendimus priima teismas. Jei vaiką norima įsivaikinti, šiame procese dalyvauja vaiko ir jaunimo gerovės agentūra. Todėl paprastai vaiko perkėlimo į šeimą prieš įvaikinimą procedūra vyksta prieš bylos nagrinėjimą šeimos bylų teisme. Vaiko perkėlimą į šeimą prieš įvaikinimą gali atlikti tik vaikų gerovės tarnybos, federalinių žemių vaikų gerovės tarnybos ir patvirtintos įvaikinimo agentūros.

Visas tarptautines įvaikinimo procedūras, pradėtas po 2021 m. balandžio 1 d., turi organizuoti tarptautinė vaiko perkėlimo agentūra. Tarptautinės vaiko perkėlimo agentūros yra federalinių žemių vaikų gerovės tarnybų centrinės įvaikinimo agentūros ir žemių patvirtintos tarptautinės vaiko perkėlimo agentūros. Jei įvaikinimas įvyko netaikant vaiko perkėlimo į šeimą prieš įvaikinimą procedūros, užsienyje priimtas sprendimas dėl įvaikinimo Vokietijoje gali būti pripažįstamas tik išimtiniais atvejais ir laikantis griežtų sąlygų. Tokį pripažinimą turi paskelbti teismas.

Pagal Vokietijos teisę vaikai nuo savo keturioliktojo gimtadienio dėl jų įvaikinimo turi duoti sutikimą. Taip pat turi būti gautas teisinio atstovo sutikimas. Jei vaikui nėra suėję 14 metų, sutikimą gali duoti tik teisinis atstovas. Tokiais atvejais svarbūs ir vaiko norai.

Įvaikinti vaikai nuo savo šešioliktojo gimtadienio turi teisę asmeniškai patikrinti savo dokumentus, kad gautų informacijos apie savo šeimos kilmę ir biografiją. Jie taip pat turi teisę gauti įvaikinimo įstaigos paramą, jei nori sužinoti apie šeimą, iš kurios yra kilę.

---

■ Paskutinis naujinimas: 23/07/2025

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.